

Oroszul tanul a világ

Az orosz nyelv, mint a nemzetközi közlés eszköze, hódít minden földrészen. Tanulása a világ minden országában az iskolai és egyetemi képzés szükséges eleme lesz.

Az 1972–73-as tanévben az orosz nyelvet 36 ország iskoláiban és 62 ország felsőoktatási intézményeiben tanították, a tanfolyamokon pedig, beleértve a rádiót és a televíziót is, 87 országban. A tanulók száma a Szovjetunió határain túl eléri a 16,5 milliót.

A nyelvet tanulók számának hirtelen növekedése a szovjet nép által megnyitott „kozmosz korszak” utáni évekkel esik egybe. A világ különböző országainak az orosz nyelv iránti érdeklődése növekedését a következő példák is illusztrálják: Angliában 1957-ben az orosz nyelvet 40 tanintézetben, 1972-ben pedig 40 főiskolán és 802 iskolában tanították; az USA-ban 1957-ben csupán 10 középiskolában, jelenleg pedig több mint 600 iskolában; Franciaországban az utóbbi tíz év alatt az orosz tanulók száma megkétszereződött. Orosz nyelvet Franciaországban 400 liceumban, Svédországban 130 gimnáziumban, Finnországban 109 iskolában tanítanak; Ausztria, Dánia, Norvégia, Franciaország és más országok minden egyetemének tantervi anyaga.

Az orosz nyelv a szocialista országok számára a műszaki, a gazdasági és a kulturális kapcsolatok mind szélesedő területén a kommunikáció általános eszköze. Ezekben az országokban szervesen beépült az általános és felsőfokú képzés rendszerébe, s egyike az általános műveltséget nyújtó tantárgyaknak.

Széles területen terjed az orosz nyelv Ázsia, Afrika és Latin-Amerika országaiiban is. Japán 70 egyetemén és intézményében, India 40 felsőfokú tanintézetében, az afrikai kontinens országainak több mint 20 főiskoláján tanulják. Tanítás olyan országokban is megkezdődött, ahol azelőtt egyáltalán nem volt, például Bangla Deshben, Burmában, Laoszban, Kongsóban.

Korunkban felmerült annak az igénye is, hogy a különböző országok oroszistái összehangolják tevékenységüket a tudományos és szakmai kapcsolatok létrehozására, az oktatás modern módszereinek elterjesztésére, kicseréljék tapasztalataikat a tankönyvírásban és a taneszközkészítésben. Ezért alapították 1967-ben az orosz nyelv és irodalom tanárainak Párizsi Nemzetközi Egyesületét. Az egyesület, a megalakulása utáni években, 28 nemzetközi és területi találkozót, valamint szimpóziumot tartott. Jelenleg az egyesülés a világ 34 országának 97 kollektíváját fogja össze.

Első növénynemesítőnk

Százhetvenöt évvel ezelőtt, 1799. január 11-én született Szegeden Klauzál Imre, korának egyik legkiválóbb felkészültségű mezőgazdasági szakembere; a haladó szemléletű miniszter, Klauzál Gábor bátyja.

Fiatalt éveit Szegeden élte, itt járta alap- és középfokú iskoláit. Már kora ifjúságában kiváló előmenetelről tett tanúbizonyságot, különösen érdekelte a természetrajz és a természettudomány tárgyak általánosan. Érettségi után mezőgazdasági akadémiát végzett, és 1820. körül gróf Károlyi Lajos szolgálatába lépett. A kiváló felkészültségű szakemberben a nagybirtokos hamar meglátta a rátermettséget, a becsületet, az alkotni akarást, és nem sokkal szolgálatba állása után uradalmának vezetőjévé tette meg. Klauzál Imre figyelme ebben az időben elsősorban a juhászat felé irányult, és a tótmegyeri uradalmat Európa-híru mintagazdasággá fejlesztette. Ő terjesztette el hazánkban a finom gyapjújáról híres merinójuhott.

Klauzál Imre, a haladó szemléletű szakember lépten-nyomon hirdette, hogy a magyar mezőgazdaságnak magyar nyelvű tanintézetben végzett szakemberekre van szüksége. E törekvése miatt sokakkal ellentétbe került, de jó segítőtársait és barátot talált Czilchert Róbert személyében. Fáradozásuk sikerrel járt, és 1838-ban Rohoncon megalapították az első magyar nyelvű gazdasági tanintézetet, amely azonban a sok intrika és meg nem értés miatt csak másfél évig működött.

Gyakorlati munkássága közben élénk szakirodalmi tevékenységet fejtett ki, és a „Néhány tekintet Magyarországi földművelésére” című művében, amely 1837-ben jelent meg, főként a Károlyi-birtokokon szerzett tapasztalatokról adott átfogó képet, és ismertette mindazokat a jól bevált módszereket, amelyeket országos hasznosításra ajánlott. A juhászatról és a juhászati viszonyokról írt hosszabb tanulmányában a tótmegyeri gazdaságban alkalmazott módszereket adta közre. Több írásában sürgetőleg lépett fel a magyar nyelvű szakoktatás mellett, és egyre szorgalmazta a tudatosan irányított növénytermesztést, a tudományos alapokon nyugvó növénynemesítést. A gyakorlati életben és a szakirodalomban elért kimagasló tevékenysége elismeréseként a Magyar Tudományos Akadémia 34 éves ko-

rában levelező tagjai sorába választotta.

Czilchert Róberttel, a nagy tudású orvos polihisztorral, aki a Károlyi grófok uradalmi orvosa volt, még Tótmegyeren ismerkedett meg, és ez az ismeretség Klauzál Imre korai haláláig örök barátsággá nemesedett. Közös célokat tűztek ki maguk elé, és miután a rohonci gazdasági intézet kapuit be kellett zárniok, közös bérleti gazdálkodásba kezdtek. A Vas megyében levő borostyánkői és a német-szentmihályi uradalmakat bérlelték. Klauzál mind az állattenyésztésben, mind a növénytermesztésben kiváló eredményeket ért el itt is, azonban ezeket sohasem tekintette csupán sajátjának, minden sikerükben közösen osztoztak. A magyarországi agrárgazdálkodás fejlődése legnagyobb gátjának a jobbagyrendszert tartották, és a helyzet megváltoztatásának szükségességét Klauzál Imre szóban és írásban nyíltan hirdette.

Az ilyen elvek hirdetése nem túlságosan tetszett a felső tizezernek, és többek együttes fellépésére Klauzál Imrétől megvonták a bérleti jogot, Czilchert pedig szolidaritásból önként lemondott róla. Ekkor újabb nagy álmát valósította meg. Hosszú és küzdelmes szervezőmunka után, 1843-ban Oroszváron létrehozta az első növénytermesztő és -nemesítő intézetet, amely munkáját Klauzál széles körű szakmai gyakorlatából táplálkozva kezdte meg.

Klauzál Imre szakmai felkészültsége mellett, kiváló szervezőképességekkel is rendelkezett, amit elsőnek gróf Károlyi birtokain elért eredményeivel bizonyított. Kezdetből fogva hangoztatta, hogy szükséges egy olyan érdekvédelmi szervezet létrehozása, amely a földbirtokos rétegeket megfelelően védi. Széchenyi István szellemében meghatározott elvekkel kezdte meg a munkát. Ez a szervezet, amelynek Klauzál Imre alapító tagja volt, 1835-ben alakult, és az Országos Magyar Gazdasági Egyesület nevet viselte. A jó úton indult OMGE később teljes egészében a nagybirtokosok és a nagygazdák páholyává vált.

Klauzál Imre rövidre szabott életpályája 1847. márc. 5-én ért véget, 48 éves korában halt meg Bécsben. Klauzál Imrénél a múlt század magyar mezőgazdasági szakembereinek egyik legértékesebb tagját tiszteljük, aki sokoldalú felkészültségével, rendkívül gazdag élettapasztalatával következtetesen szolgált a magyar mezőgazdaság fellendítését.

Bátyai Jenő

Pásztor Ferenc:

Véletlenül
katona

93.

Megáll a szétlen, kinyújtja a nyakát, aztán felkapja a fejét. Zsanó észnél van. Elkapja a hajtszárát, nagyot húz a ló száján. Erre biztosan megállnak az effélék. Igen ám, de a húzás egy-két kilóval erősebb a szükségesnél. Erre pedig minden becsületes versenyló úgy reagál, hogy a két mellső lábát a levegőbe emeli, s két hátsóján táncol, mintha ő lenne a Pliszceckája. Mit tudja az oktalan pára, hogy Zsanó nem termett, Pepitának, s annyit sem tud a balettről, mint Tiha-nyl, a jampec, a spanyol udvari etikáról.

— Ez teljesen megőrülte! — ordítja Zsanó, és rángatja a száját. Valami csoda következettében a lába már a vasban van, s teljes erejével azon támaszkodik. Még imponáló is a testtartása.

— Mondom neki, maradjon nyugalmában, s csak ficáncol, mint beszózt. Ilyen lóvon még életemben nem ültem. Akarom kimélni, hogy sétálgathasson, ő meg szaladgál, mint kerge bika. Most hogyan állítsam vissza földre.

— Húzd vissza a száját! — kiáltja Marcsó.

Zsanó egy kézzel tartja a száját, a másikkal meg elől nyúlál, keresi a ló száját.

— Nem úgy, te beduin! — ordítja Zsiga is, mert miért ne értene ő hozzá. Kibicnek semmi sem drága. — Azt a szíjat húzd a föld felé.

— Hogy mondd? — kérdi Zsanó, de közben elengedi a száját, lazul a szorítás. Kicsim a földre teszi a fölösleges két lábát is. Mindenki megkönnyebbül. Még Zsanó is.

— No, most fuss kicsit, te zsvány. Megijedtél, mi? Zsanó bácsi nem szokta kukoricálni!

— Most már én is nevetek. Honnan vette ezt a nagy hangot az én Párizsból szalasztott barátom? Fogja a száját, tapos a kengyelben, a ló pedig üget, mintha a világ legjobb dolga lenne. Igaz, olybá tűnik ez az egész, mintha egy elfuszerált marionettbabát táncoltatna egy idegsejtes. Ez a különös nyeregánc jobban hasonlít a Tarantella vad ritmusaihoz, mint a magasis-

kolához. Lehet, hogy ez a tánc is valami rossz szörnyet verektekezett ki Zsanóból? Igen, a Tarantella. A spanyol hegyek között szokásos ez a tánc. Van a hegyekben egy csúf, mérges pók. A csípése halálos. Akit ez a pók megcsíp, annak addig kell a vad táncot járnia, amíg a gyilkos szörnyet ki nem verektekezi. Mégiscsak igaza lehet Pikónak. Azért nem szolt közbe, mert vérbeli lovas, és egy vérbeli lovas mindenkit szeretne megnyerni ennek a vad, szenvedélyes és nagyon csábító sportnak. Igaza lehet abban, hogy nem szakította meg a feszült kísérletet. Ha Zsanó nem önmaga győzi le Kicsim féktelenségét, akkor ebben a hosszú földi életben soha nem ül többé lóra, még ha a marseille-i tengeri kikötő nagy daruja emeli is nyeregbe. Biztosan nem ismeri Pikó az üszömesterek mooszeit, de ezt azok is hasonlóan teszik. Ha egy tanítványuk mélyebb vízbe merészkedik, s megijed, hogy a mesternek kell partra cibálnia, az sem marad

sokáig a parton. Amint lélegzethez jut, az üszömester visszalöki a vízbe, hogy ússzon egyet, vegye észre, hogy nem a víz a rossz, nem a mam-lasz, vagy gonosz, hanem az ember tökéletlen még egy kicsit. Vagy csak én hiszem így?

Kicsit bosszankodva, kicsit büszkén, de legfőbbképpen megseppenne nézem Zsanót. Bám, sajnálom, hogy belelovaltam magamat is, meg őt is ebbe a buta játékba. De nem vagyok egészen bizonyos abban, hogy igazam van. Nézem Pikó alhadnagyot, akinek arcán elégedettség, öröm, s valami furcsa atyás büszkeség sugárzik. Olyan apa lehet ez, aki nagyon kemény, nagyon magas mércét állít gyerekei elé, pedig görcsösen félti őket. Bosszant is kicsit fölényes nyugalma.

— Tudja-e, százados elvtárs, honnan veszem én a módszerem lényegét? Még diákkoromban a kezembe került egy sárosspataki kézikönyv. Nagyon régi kiadás, a tizenhetedik századból való. Johann Amos Comenius írta. Az a címe: Didactica magna. Ennek a nagyszerű Comenius mesternek, aki egyébként öt évig a pataki kollégium vezetője volt, az volt a legfőbb nevelési elve, hogy: „...a gyerek nem tökéletlen felnőtt — csak apró ember!” Nagyon bölcs dolog. Én igyekeztem mindig így kezelni a gyerekeket. Hasznomra, s hasznukra vált.

Az én tökéletlen Zsanóm teljesen egyedül, a saját akaratából tért vissza a kiindulási pontra. Nagyobb sikere volt a katonák körében, mint az imént Marcsónak, a kis ördögfióknak. Különösen Zsiga, a Röhögő Lavór kormányosa újon-gott. Színpadias pózba vágta magát, úgy ölelte Zsanót. Az meg igyekezett volna úgy lépkedni, mint egy gőztes hadvezér, de nem tudott. A láb-ai úgy mozogta, mintha közte felejtette volna a lovat is.

(Folytatjuk.)

Téesz nagyberuházások a mérlegen

Kezdjük talán dicsekvéssel. Jelenleg a magyar termelőszövetkezetek közös sertésállományának csaknem az egyharmada már korszerű, új, nagyüzemi telepeken szaporodik, illetve hízik. Ugyancsak új és többé-kevésbé korszerű telepeken található a közös szarvasmarha-állomány egyharmada, a baromfifarmok pedig gyakorlatilag teljes egészében. Az idén már a téeszek közös kukoricavetésének mintegy a felét a világsvonalat jelentő, úgynevezett zárt termelési rendszerek keretében, modern gépekkel, nagy adagú műtrágyákkal, különleges vegyszerekkel vetik, ápolják és takarítják be. A többi állatfajok tartásánál, illetve a növények termesztésénél a korszerűség foka ettől még elmarad.

Mindenképpen elmondhatjuk azonban, hogy a termelőszövetkezeti nagyberuházások a közelmúltban új helyzetet teremtettek. Rövid idő alatt soha nem látott nagy léptékű gyorsították a fejlődést. Ennek azonban szakaszai voltak és ára volt.

Ha évszámhoz akarjuk kötni, akkor ez a folyamat 1967-ben kezdődött, amikor eltörölték a termelőszövetkezeti tervkötelezettséget. A következő észendőben pedig ránk köszöntött az új mechanizmus. Az 1968-as esztendő inkább még a latolgatásé, töprengésé volt, de már megindultak a beruházások. A következő kettő, az 1969-es és 70-es esztendő, a hihetetlen iramú építkezés, beruházás időszaka volt. Szinte a földből nőttek ki a sertés-telepek. Sőt, kiderült, hogy a beruházási iram túlpörgött; az állam 1971-ben már korlátozó intézkedéseket hozott. A fékezés sikerült, már 71-ben, majd 72-ben a beruházási kedv csilapult, sőt a korlátozás itt-ott jobban sikerült, mint szeretnénk volna. Tavaly, 1973-ban már új sertés-telep-építkezés nem kezdődött és szarvasmarhatélepből is alig néhány indult. Megállunk, sőt úgy tűnik megrekedtünk, tehát a 210 korszerű sertés-telepnél és 350 többé-kevésbé korszerű szarvasmarhatélepnél.

A hallatlan iram szelektált. Pozitív és negatív irányban egyaránt. Az első telepeket azok építették, akiknek volt pénzük, illetve azok, akik aránytalan kockázatot vállaltak. Seregnyi szövetkezet a bátor beruházá-

sok révén messze kiemelkedett az átlagból, feltört az élvonalba. Közismert azonban, hogy létezik egy olyan sereg is, amely az árak időközben bekövetkezett emelkedése, vagy a várt termelési remények meghiúsulása miatt súlyos gondok közé került. Számos szövetkezeti vezető bukott meg, nem azért, mert kalandor volt, hanem azért, mert külső körülmények, előre nem látható események teperték le. És van még egy olyan jelenség is, amit negatív szelekciónak nevezünk. Bizonyos helyeken a tagság, vagy a külső szervek hajlamosak voltak, hogy megfontolt mérlegelés nélkül kövessék a „divatot”, létesítsenek nagy beruházásokat, amelyek következményeit esetleg máig is nyögik.

Tény azonban, hogy a telepek felépültek. Ma már tudjuk, hogy az első éveket bejártatásnak, vagy próbaidőnek kell tekinteni. Amint az iskolapénzt megfizetik, ezek a telepek ontják, illetve ontani fogják a húst, a tejet. És az állam nem hagyja magára a bájba jutottakat. Ahol például a sertés-telepek gépei nem váltak be, ott az állam 50 százalékos dotációt ad új, kipróbált technológia bevezetésére. Ahol az erő csak az építkezésre futotta, de sül-dőre, takarmányra már nem tellett, ott a bank hiteltől biztosítja az úgynevezett forgóeszköz-feltöltést. Ahol a szövetkezet erejét meghaladó hitel visszafizetésére vállalkozott, ott a felvett hitelek átutamezik, hosszabb időre prolongálják. És ahol még ezek sem segítettek, ott az állami szervek a bájba jutott iparvállalatok példájára, egyedi elbírlás alapján keresik majd meg a segítség módzatait.

A hőskor azonban lezárult, a beruházási érdeklődés ma már más irányba fordult. Ismétéljük, hogy ipari jellegű állattartó telepeket ma nem, vagy alig építenek a téeszek. Az építési beruházások összege a 70-es évek elejéhez képest felére, sőt harmadára csökkent. Nagy az érdeklődés viszont a kiegészítő jellegű beruházások, például a takarmánykeverők, szárítógépek, magtárak iránt. Ez még a nagy lendület kapcsolódó része.

Ugyanakkor pedig a gép-beruházások összege mindenfelé szerte 2–3-szorosára emelkedik. Ez több okból helyes és szükséges dolog.

Egyrészt, mert a nagy építkezések idején a gépvásárlást még a legjobbak is elhanyagolták. A másik ok, hogy gépet még a kisebb, vagy szerényebb anyagi eszközökkel rendelkező téeszek is tudnak vásárolni. Kényszerít az is, hogy a régi gépekkel ma már nem lehet korszerűen termelni, nem lehet a speciális magvakat elvetni, a nagy mennyiségű műtrágyát kiszórni, az újfajta vegyszereket a növényre juttatni stb. Meg is figyelhető, hogy a termelőszövetkezetek elsősorban a nagy kapacitású gépek, illetve a komplex gépsorok iránt érdeklődnek, tehát egy növénytermelésének valamennyi folyamatát egyszerre gépesíteni akarják. Sajnos, a kereskedelem ezeket az igényeket csak részben tudja kielégíteni.

Külön kell szólni arról a tendenciáról, hogy az építési nagyberuházások megtorpan-tak. Nem egészen jó dolog ez. Mert érvényes még a sertésprogram, a kormány szarvasmarhaprogramja pedig még csak most lenne kibontakozóban. Hebehurgáskodni azonban most már nem szabad, ettől szeretnénk óva inteni mindenkit. A dolgokat végig kell gondolni.

Elmondanánk erre egyetlen példát. Egy százas tehénistállót meg lehet építeni 2 millió forintból. Így egy tehén férőhelye 20 ezer forintba kerül. Ám, ha azt akarjuk, hogy ez az istálló egy kicsit alkalmasabb legyen tehénészet céljaira, akkor egy férőhelyre már 40 ezer forintba kerül. Ez azonban csak a tehén. Ha tovább megvünk és akarunk elkülönítőt, borjúnevelőt, tejházat, utakat, netalán fejőállást is, azaz komplex beruházást valósítanánk meg, akkor egy férőhely költsége már elérheti a 80 ezer forintot is. És ebből a pénzből ott áll majd egy modern telepünk — üresen. Venni kell még tehenet. És takarmányt, legalább egy fordulóra. Így gondolkodva az egy tehénre számított költség már a 120 ezer forintot is elérheti.

A fejlődés: parancs. Az úton megállni nem lehet. Haladjunk is tovább, de úgy, hogy egy-egy kanyarban ne érjenek bennünket váratlan meglepetések. Ne alakuljon ki negatív szelekció, illetve ne bukjanak le becsületes, jó vezetők a téeszekben, csak azért, mert a dolgokat valaki, vagy valakik nem gondolták végig.

Földeáki Béla